

Hippasos

Testimonia DK 18 A (+ Tituli)

A 1 = Diogenés Laertios VIII,84

Hippasos z Metapontu byl také rýthagorejec. Tvrdil, že je vymezený čas proměny světa, že kosmos je ohraničený a že veškerenstvo je ve věčném pohybu. Démétrios však v *Soujmenovcích* říká, že nezanechal žádný spis. Byli pak dva Hippasové: Tento a druhý, který sepsal *Lakónskou ústavu*, o pěti knihách, a sám byl také Lakón.

Ἴππασος Μεταποντῖνος καὶ αὐτὸς Πυθαγορικός. ἔφη δὲ χρόνον ὠρισμένον εἶναι τῆς τοῦ κόσμου μεταβολῆς καὶ πεπερασμένον εἶναι τὸ πᾶν καὶ ἀεικίνητον. φησὶ δ' αὐτὸν Δημήτριος ἐν Ὁμωνύμοις μηδὲν καταλιπεῖν σύγγραμμα. γεγόνασι δὲ Ἴππασοι δύο, οὗτός τε καὶ ἕτερος γεγραφὼς ἐν πέντε βιβλίοις Λακόνων πολιτείας. ἦν δὲ καὶ αὐτὸς Λάκων.

A 1a = Suda, s. v. Ἡράκλειτος (= Hérakleitos A 1a)

Někteří tvrdí, že [Hérakleitos] poslouchal Xenofana a rýthagorejce Hippasa.

... τινὲς δὲ αὐτὸν [Ἡράκλειτον] ἔφασαν διακουῶσαι Ξενοφάνους καὶ Ἰππάσου τοῦ Πυθαγορείου.

A 2 /1 = Iamblichos, De vita pythagorica 36,267 Klein

[Pýthagorejci] z města Sybaris [v jižní Itálii]: Metópos, Hippasos ...

Συβαρῖται Μέτωπος, Ἴππασος ...

A 2 /2 = Iamblichos, De vita pythagorica 18,81 Klein

δύο γὰρ ἦν γένη καὶ τῶν μεταχειριζομένων αὐτήν, οἱ μὲν ἀκουσματικοί, οἱ δὲ μαθηματικοί. τουτωνὶ δὲ οἱ μὲν μαθηματικοὶ ὠμολογοῦντο Πυθαγόρειοι εἶναι ὑπὸ τῶν ἑτέρων, τοὺς δὲ ἀκουσματικούς οὗτοι οὐχ ὠμολόγουν, οὐδὲ τὴν πραγματείαν αὐτῶν εἶναι Πυθαγόρου, ἀλλ' Ἴππάσου· τὸν δὲ Ἴππασον οἱ μὲν Κροτωνιάτην φασίν, οἱ δὲ Μεταποντῖνον.

A 2 /3 = Porfyrios, Vita Pythagorae 36

Všechno co [Pýthagorás] říkal těm, kdo k němu přicházeli, bylo proneseno buď vykladačsky, nebo symbolicky.

ὅσα γε μὴν τοῖς προσιούσι διελέγετο, ἢ διεξοδικῶς ἢ συμβολικῶς παρήνει.

A 2 /4 = Porfyrios, Vita Pythagorae 37

Způsob Pýthagorova vyučování byl totiž dvojitý: Jedni z jeho žáků se nazývali mathématici, druzí akúsmatici. Mathématici dostávali k učení ten nejdůkladnější a přesně propracovaný výklad vědění; akúsmatici poslouchali jen hlavní rady, bez přesnějšího výkladu vybrané ze spisů.

διττὸν γὰρ ἦν αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας τὸ σχῆμα. καὶ τῶν προσιόντων οἱ μὲν ἐκαλοῦντο μαθηματικοί, οἱ δ' ἀκουσματικοί. καὶ μαθηματικοὶ μὲν οἱ τὸν περιττότερον καὶ πρὸς ἀκρίβειαν διαπεπονημένον τῆς ἐπιστήμης λόγον ἐκμεμαθηκότες, ἀκουσματικοὶ δ' οἱ μόνας τὰς κεφαλαιώδεις ὑποθήκας τῶν γραμμάτων ἄνευ ἀκριβεστέρας διηγήσεως ἀκηκοότες.

A 3 = Diogenés Laertios VIII,7

Mystická řeč [údajně Pýthagorova, viz *Tituli*] je však podle něho [podle Hérakleidova výtahu ze Sótióna] od Hippasa a byla sepsána na pomluvu Pýthagory.

τὸν δὲ Μυστικὸν λόγον Ἴππάσου φησὶν εἶναι γεγραμμένον ἐπὶ διαβολῇ Πυθαγόρου.

A 4/1 = v edici Diels-Kranz nějaké spojení 2 míst z Iamblicha, údajně De vita pythagorica 88 + De communi mathematica scientia 25

ἦν μὲν τῶν Πυθαγορείων, διὰ δὲ τὸ ἐξενεγκεῖν καὶ γράψασθαι πρῶτος σφαιῖραν τὴν ἐκ τῶν δώδεκα πενταγώνων ἀπόλοιτο κατὰ θάλατταν ὡς ἀσεβήσας, δόξαν δὲ λάβοι ὡς εὐρών, εἶναι δὲ πάντα ἑκείνου τοῦ ἀνδρός'. προσαγορεύουσι γὰρ οὕτω τὸν Πυθαγόραν καὶ οὐ καλοῦσιν ὄνοματι. ἐπέδωκε δὲ τὰ μαθήματα, ἐπεὶ ἐξηνέχθησαν, [κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ πρῶτοι τῶν τότε μαθηματικῶν ἐνομίσθησαν] δισοῖ προάγοντε μάλιστα Θεόδωρός τε ὁ Κυρηναῖος καὶ Ἴπποκράτης ὁ Χίος. λέγουσι δὲ οἱ Πυθαγόρειοι ἐξηνέχθαι γεωμετρίαν οὕτως ὅ ἀποβαλεῖν τινα τὴν οὐσίαν τῶν Πυθαγορείων, ὡς δὲ τοῦτ' ἠτύχησε, δοθῆναι αὐτῶι χρηματίσασθαι.

A 4/1a = Iamblichos, De vita pythagorica 18,88 Klein

περὶ δ' Ἰππάσου μάλιστα, ὡς ἦν μὲν τῶν Πυθαγορείων, διὰ δὲ τὸ ἐξενεγκεῖν καὶ γράψασθαι πρῶτος σφαιῖραν τὴν ἐκ τῶν δώδεκα πενταγώνων ἀπώλετο κατὰ θάλατταν ὡς ἀσεβήσας, δόξαν δὲ λάβοι ὡς εὐρών, εἶναι δὲ πάντα ἐκείνου τοῦ ἀνδρός· προσαγορεύουσι γὰρ οὕτω τὸν Πυθαγόραν καὶ οὐ καλοῦσιν ὄνοματι. λέγουσι δὲ οἱ Πυθαγόρειοι ἐξηνέχθαι γεωμετρίαν οὕτως. ἀποβαλεῖν τινα τὴν οὐσίαν τῶν Πυθαγορείων· ὡς δὲ τοῦτο ἠτύχησε, δοθῆναι αὐτῶι χρηματίσασθαι ἀπὸ γεωμετρίας. ἐκαλεῖτο δὲ ἡ γεωμετρία πρὸς Πυθαγόρου ἱστορία.

A 4/1b = Iamblichos, De communi mathematica scientia 25 Klein

Δύο δ' ἐστὶ τῆς Ἰταλικῆς φιλοσοφίας εἶδη, καλουμένης δὲ Πυθαγορικῆς. δύο γὰρ ἦν γένη καὶ τῶν μεταχειριζομένων αὐτήν, οἱ μὲν ἀκουσματικοί, οἱ δὲ μαθηματικοί. τούτων δὲ οἱ μὲν ἀκουσματικοὶ ὠμολογοῦντο Πυθαγόρειοι εἶναι ὑπὸ τῶν ἐτέρων, τοὺς δὲ μαθηματικούς οὗτοι οὐχ ὠμολόγουν, οὔτε τὴν πραγματείαν αὐτῶν εἶναι Πυθαγόρου, ἀλλὰ Ἰππάσου. τὸν δ' Ἰππασον οἱ μὲν Κροτωνιάτην φασίν, οἱ δὲ Μεταποντῖνον. οἱ δὲ περὶ τὰ μαθήματα τῶν Πυθαγορείων τούτους τε ὀμολογοῦσιν εἶναι Πυθαγορείους, καὶ αὐτοὶ φασιν ἔτι μᾶλλον, καὶ ἃ λέγουσιν αὐτοὶ ἀληθῆ εἶναι. τὴν δὲ αἰτίαν τῆς ἀνομοιότητος τοιαύτην γενέσθαι φασίν. ἀφικέσθαι τὸν Πυθαγόραν ἐξ Ἰωνίας καὶ Σάμου κατὰ τὴν Πολυκράτους τυραννίδα καὶ ἀκμαζούσης Ἰταλίας, καὶ γενέσθαι συνήθεις αὐτῶι τοὺς πρώτους ἐν ταῖς πόλεσι.

A 4/2 = Iamblichos, De vita pythagorica 34, 246-247 Klein

τὸν γοῦν πρῶτον ἐκφήναντα τὴν τῆς συμμετρίας καὶ ἀσυμμετρίας φύσιν τοῖς ἀναξίοις μετέχειν τῶν λόγων οὕτως φασὶν ἀποστυγηθῆναι, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῆς κοινῆς συνουσίας καὶ διαίτης ἐξορισθῆναι, ἀλλὰ καὶ τάφον αὐτοῦ κατασκευασθῆναι ὡς δῆτα ἀποικομένου ἐκ τοῦ μετ' ἀνθρώπων βίου τοῦ ποτε ἐταίρου γενομένου. (247) οἱ δὲ φασι καὶ τὸ δαιμόνιον νεμεσῆσαι τοῖς ἐξώφορα τὰ Πυθαγόρου ποιησαμένοις. φθαρῆναι γὰρ ὡς ἀσεβήσαντα ἐν θαλάσσει τὸν δηλώσαντα τὴν τοῦ εἰκοσαγώνου σύστασιν, τοῦτο δ' ἦν δωδεκάεδρον, ἐν τῶν πέντε λεγομένων στερεῶν σχημάτων, εἰς σφαιρῶν ἐκτείνεσθαι. ἔνιοι δὲ τὸν περὶ τῆς ἀλογίας καὶ τῆς ἀσυμμετρίας ἐξειπόντα τοῦτο παθεῖν ἔλεξαν.

A 4/3 = Kléméns Alex., Stromata V,57,3

Pýthagorejce Hipparcha [Hippasa?] prý kvůli obvinění, že srozumitelně zapsal Pýthagorovy nauky, vyloučili ze společnosti a postavili mu stélu jako mrtvému.

φασὶ γοῦν Ἴππαρχον [?] τὸν Πυθαγόρειον, αἰτίαν ἔχοντα γράψασθαι τὰ τοῦ Πυθαγόρου σαφῶς, ἐξελαθῆναι τῆς διατριβῆς καὶ στήλην ἐπ' αὐτῶι γενέσθαι οἷα νεκρῶ.

A 5 = Iamblichos, De vita pythagorica 35,257 Klein

τὰ μὲν τοιαῦτα, καθάπερ προεῖπον, ἐπὶ τοσοῦτον ἐλύπει κοινῶς ἅπαντας ἐφ' ὅσον ἐώρων ἰδιάζοντας ἐν αὐτοῖς τοὺς συμπεπαιδευμένους ... ἀρχόντων δὲ τούτων [τῶν συγγενῶν] τῆς διαστάσεως ἐτοίμως οἱ λοιποὶ προσέπιπτον εἰς τὴν ἔχθραν, καὶ λεγόντων ἐξ αὐτῶν τῶν χιλίων Ἰππάσου καὶ Διοδώρου καὶ Θεάγους ὑπὲρ τοῦ πάντας κοινωνεῖν τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ δίδοναι τὰς εὐθύνας τοὺς ἄρχοντας ἐν τοῖς ἐκ πάντων λαχοῦσιν, ἐναντιουμένων δὲ τῶν Πυθαγορείων Ἀλκιμάχου καὶ Δεινάρχου καὶ Μέτωνος καὶ Δημοκίδους καὶ διακωλυόντων τὴν πάτριον πολιτείαν μὴ καταλύειν ἐκράτησαν οἱ τῶι πλήθει συνηγοροῦντες. μετὰ δὲ ταῦτα συνελθόντων τῶν πολλῶν διελόμενοι τὰς δημηγορίας κατηγόρουν τινὲς αὐτῶν ἐκ τῶν ἠτόρων, Κύλων καὶ Νίνων.

A 6 = Caelius Aurelianus, acut. pass. I,1

aiunt Ippallum [?] Pythagoricum philosophum interrogatum quid ageret respondisse:
„nondum nihil nondum quidem mihi invidetur.“

A 7/1 = Aristotelés, Metaphysica I,3; 984a7 (= Hérakleitos A 5 /1)

Anaximénés pokládal za počátek jednoduchých těl [živlů] vzduch, později Diogenés vodu a Hippasos z Metapontu a Hérakleitos z Efesu pak oheň.

Ἄναξιμένης δὲ ἀέρα καὶ Διογένης πρότερον ὕδατος καὶ μάλιστα ἀρχὴν τιθέασι τῶν ἀπλῶν σωμάτων, Ἴππασος δὲ πῦρ ὁ Μεταποντῖνος καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος.

A 7/2 = Simplikios, Physica 23,33 (= Dox. 475; Theophrastos, Phys. Opin. fr. 1)

Hippasos z Metapontu a Hérakleitos z Efesu pak [předpokládají] jedno, pohyblivé a ohraničené. Za počátek ale mají oheň. Z ohně tvoří jsoučna zhušťováním a zředováním – jako z jedné základní jsoučnosti přirozenosti – a rozlučují je znovu v oheň.

Ἴππασος δὲ ὁ Μεταποντῖνος καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος (22 A 6) ἓν καὶ οὗτοι καὶ κινούμενον καὶ πεπερασμένον, ἀλλὰ πῦρ ἐποίησαν τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκ πυρὸς ποιοῦσι τὰ ὄντα πυκνώσει καὶ μανώσει καὶ διαλύουσι πάλιν εἰς πῦρ ὡς ταύτης μιᾶς οὐσης φύσεως τῆς ὑποκειμένης.

A 7/3 = Áetios I,5,5 (Dox. 292)

Hippasos z Metapontu a Hérakleitos z Efesu, syn Blysónún říkají, že jedno veškerenstvo je věčně pohyblivé a ohraničené; oheň mají za počátek.

Ἴππασος δὲ ὁ Μεταποντῖνος καὶ Ἡράκλειτος ὁ Βλύσωνος ὁ Ἐφέσιος ἓν εἶναι τὸ πᾶν ἀεικίνητον καὶ πεπερασμένον, ἀρχὴν δὲ τὸ πῦρ ἐσχηκέναι.

A 8 = Kléméns Alex., Protrepticus 5,64

Totožnost ohně a boha předpokládají Hippasos z Metapontu a Hérakleitos z Efesu.

τὸ πῦρ θεὸν ὑπειλήφατον Ἴππασος τε ὁ Μεταποντῖνος καὶ ὁ Ἐφέσιος Ἡράκλειτος.

A 9 /1 = Áetios IV,3,4 (Dox. 388; = Hérakleitos A 15 /5)

Parmenidés, Hippasos a Hérakleitos říkají, že duše je ohnivá.

Παρμενίδης καὶ Ἴππασος καὶ Ἡράκλειτος πυρώδη [τὴν ψυχὴν].

A 9 /2 = Tertullianus, De anima 5

Hippasos [Hipparchus?] a Hérakleitos [o duši říkají], že je ohňová.

Hipparchus [?] et Heraclitus ex igni.

A 10 = Claudianus Mamertus, De anima II,7

Hippon [?] Metapontinus ex eadem schola Pythagorae praemissis pro statu sententiae suae insolubilibus argumentis de anima sic pronuntiat
 ‘longe aliud anima, aliud corpus est, quae corpore et torpente viget et caeco videt et mortuo vivit’,
 unde autem, hoc est quo principio, nescire se dicit.

A 11 /1 = Iamblichos, De anima, in: Stobaios, Eclogae I, 49,32; p. 364,8 W.

ἀλλὰ καὶ τοῦτον [τὸν ἀριθμὸν] ἀπλῶς μὲν οὕτως ἔνιοι τῶν Πυθαγορείων τῇ ψυχῇ συναρμόζουσιν. ὡς δ’ αὐτοκίνητον Ξενοκράτης, ὡς δὲ λόγους περιέχουσιν [ψυχὴν?] Μοδέρατος ὁ Πυθαγόρειος, ὡς δὲ κριτικὸν κοσμουργοῦ θεοῦ ὄργανον Ἴππασος ὁ ἀκουσματικὸς τῶν Πυθαγορείων.

A 11 /2 = Iamblichos, Nicom. arithm. 10,20 Pistelli

οί δὲ περὶ Ἴππασον ἀκουσματικοὶ ἀριθμὸν εἶπον παράδειγμα πρῶτον κοσμοποιίας καὶ πάλιν κριτικὸν κοσμουργοῦ θεοῦ ὄργανον.

A 12 = Schol. Plat. Phaed. 108d

Γλαύκου τέχνη] ἢ ἐπὶ τῶν μὴ ἰαδίως κατεργαζομένων ἢ ἐπὶ τῶν πάνυ ἐπιμελῶς καὶ ἐντέχνως εἰργασμένων. Ἴππασος γὰρ τις κατεσκεύασε χαλκοῦς τέτταρας δίσκους οὕτως, ὥστε τὰς μὲν διαμέτρους αὐτῶν ἴσας ὑπάρχειν, τὸ δὲ τοῦ πρώτου δίσκου πάχος ἐπίτριτον μὲν εἶναι τοῦ δευτέρου, ἡμιόλιον δὲ τοῦ τρίτου, διπλάσιον δὲ τοῦ τετάρτου, κρουομένους δὲ τούτους ἐπιτελεῖν συμφωνίαν τινά. καὶ λέγεται Γλαῦκον ἰδόντα τοὺς ἐπὶ τῶν δίσκων φθόγγους πρῶτον ἐγχειρῆσαι δι' αὐτῶν χειρουργεῖν, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς πραγματείας ἔτι καὶ νῦν λέγεσθαι τὴν καλουμένην Γλαύκου τέχνην. μέμνηται δὲ τούτου Ἀριστόξενος ἐν τῷ Περὶ τῆς μουσικῆς ἀκροάσεως (fr. 77 FHG II,288) καὶ Νικοκλῆς ἐν τῷ Περὶ θεωρίας.

Cfr. Eusébios, c. Marc. XXIV,746 Migne:

ἕτερος δὲ τὴν ἐπ' ἄκρον μουσικῆς ἐμπειρίαν μαρτυρήσας τῷ Γλαύκῳ τοὺς κατασκευασθέντας ὑπ' αὐτοῦ δίσκους χαλκοῦς φησι τέτταρας πρὸς τὸ ἐμμελῆ τινα [διὰ] τῆς κρούσεως τὴν συμφωνίαν τῶν φθόγγων ἀποτελεῖν.

A 13 = Θεόν ze Smyrny, p. 59,4 Hill.

ταύτας δὲ τὰς συμφωνίας οἱ μὲν ἀπὸ βαρῶν ἠξίουον λαμβάνειν, οἱ δὲ ἀπὸ μεγεθῶν οἱ δὲ ἀπὸ κινήσεων καὶ ἀριθμῶν οἱ δὲ ἀπὸ ἀγγείων [καὶ μεγεθῶν]. Λᾶσος δὲ ὁ Ἑρμιονεύς, ὡς φασι, καὶ οἱ περὶ τὸν Μεταποντῖνον Ἴππασον Πυθαγορικὸν ἄνδρα συνέπεσθαι τῶν κινήσεων τὰ τάχη καὶ τὰς βραδυτήτας δι' ὧν αἱ συμφωνίαι [] ἐν ἀριθμοῖς ἠγούμενος λόγους τοιούτους ἐλάμβανεν ἐπ' ἀγγείων· ἴσων γὰρ ὄντων καὶ ὁμοίων πάντων τῶν ἀγγείων τὸ μὲν κενὸν ἐάσας, τὸ δὲ ἥμισυ ὑγροῦ [πληρώσας] ἐψόφει ἑκατέρω, καὶ αὐτῷ ἢ διὰ πασῶν ἀπεδίδοτο συμφωνία· θάτερον δὲ πάλιν τῶν ἀγγείων κενὸν ἔων εἰς θάτερον τῶν τεσσάρων μερῶν τὸ ἐν ἐνέχεε, καὶ κρούσαντι αὐτῷ ἢ διὰ τεσσάρων συμφωνία ἀπεδίδοτο, ἢ δὲ διὰ πέντε, [ὅτε] ἐν μέρος τῶν τριῶν συνεπλήρου οὔσης τῆς κενώσεως πρὸς τὴν ἑτέραν ἐν μὲν τῇ διὰ πασῶν ὡς β πρὸς ἐν, ἐν δὲ τῷ διὰ πέντε ὡς γ πρὸς β, ἐν δὲ τῷ διὰ τεσσάρων ὡς δ πρὸς γ'.

A 14 = Boethius, Inst. mus. II,19

sed Eubulides atque Hippasus alium consonantiarum ordinem ponunt. aiunt enim multipliciter augmenta superparticularitatis deminutioni rato ordine respondere. itaque non posse esse duplum praeter dimidium nec triplum praeter tertiam partem. quoniam igitur sit duplum, ex eo diapason consonantiam reddi, quoniam vero sit dimidium, ex eo quasi contrarium divisionem sesquialteram, id est diapente, effici proportionem. quibus mixtis, scilicet diapason ac diapente, triplicem procreari, quae utramque contineat symphoniam. sed rursus triplici partem tertiam contraria divisione partiri, ex qua rursus diatessaron symphonia nascetur. triplicem vero atque sesquitercium iunctos quadrupiam comparisonem proportionis efficere. unde fit, ut ex diapason ac diapente, quae est una consonantia, et diatessaron una concinentia coniungatur, quae in quadruplo consistens bis diapason nomen accepit. secundum hoc quoque hic ordo est: diapason, diapente, diapason ac diapente, diatessaron, bis diapason.

A 15 = Iamblichos, In Nic., p. 100,19 Pist.

μόνοι δὲ τὸ παλαιὸν τρεῖς ἦσαν μεσότητες ἐπὶ Πυθαγόρου καὶ τῶν κατ' αὐτὸν μαθηματικῶν, ἀριθμητικὴ τε καὶ ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἡ ποτὲ μὲν ὑπεναντία λεγομένη τῇ τάξει τρίτη, ὑπὸ δὲ τῶν περὶ Ἀρχύταν αὐθις καὶ Ἰππασσον ἀρμονικὴ μετακληθεῖσα ... ἀλλαγέντος δὲ τοῦ ὀνόματος οἱ μετὰ ταῦτα περὶ Εὐδόξου μαθηματικοὶ ἄλλας τρεῖς προσανευρόντες μεσότητας τὴν τετάρτην ἰδίως ὑπεναντίαν ἐκάλεσαν, ... τὰς δὲ λοιπὰς δύο ἀπλῶς κατὰ τὴν τάξιν προσηγόρευσαν πέμπτην τε καὶ ἕκτην.

Tituli

ed. H. Thesleff, The Pythagorean texts of the Hellenistic period; Abo Akademi, 1965

Mystická řeč

O nesmyslných spisech [nebo: O spisech nerozumných (lidí)]

Μυστικὸς λόγος

Περὶ τῶν ἀλόγων γραμμάτων

(Viz A 3.)